

Šaka rata – grumen sreće, jedna priča iz Izraela

DRAGOSLAV A. SIMIĆ

Ivan Ninić, 6 novembar 2023. javlja iz Izraela: „Mi smo dobro, ali je ovde atmosfera tmurna. Previše je smrti naokolo. Ne mogu da se koncentrišem na rad. Nisam hipohondar, ali se param po šavovima: ne vidim na desno oko, od nagludog sam postao potpuno gluv. A ipak, sastavio sam ovaj ratni broj *Lameda*. Svetske vesti iz Izraela i Ukrajine postaju noćna mora.

Tokom višegodišnjeg prelistavanja i čitanja različitih publikacija – priča Ninić – nailazio sam na tekstove za koje mislim da mogu da budu zanimljivi i drugim čitaocima. Časopis, kao što piše u impresumu, jeste list za radoznale, posvećen je političkim i kulturnim temama. Pokrenut je na srpskom 1. januara 2008. godine, a iste godine i na engleskom jeziku.

Sredinom osamdesetih godina prošlog veka – nastavlja Ninić – posetio sam prijatelja Eugena Verbera, pisca i prevodioca, u ulici *Maršala Birjuzova* u Beogradu, koji se tek preselio u novi stan. Pogledao sam kroz prozor na ulicu i „zakovao se“ za zgradu prekoputa. Verber me upita: „Šta to tako upomo gledaš?“ Odgovorio sam: „To je prozor sobe u kojoj me je zatekao *Drugi svetski rat. Kosmajaska 45*, drugi sprat, stan desno. Tamo je bio moj krevet kada su bombe počele da padaju na Beograd, 6. aprila 1941. godine. Imao sam osam godina“.

Vrelog avgusta ove godine, zakazao mi je Ivan Ninić sastanak u Beogradu: „Vidimo se sutra, u utorak u podne“. Lepe žene prolaze kroz izlog hotela u *Resavskoj*. Nije bilo dosadno. Čekam. Tu je on odseo sa ženom Anom Šomlo, književnicom. Došli su na svadbu svojih rođaka, jugoslovenskog porekla iz Izraela.

Nema ni nagoveštaja da će samo nekoliko meseci kasnije izbiti rat u Izraelu i da će to biti tema ovog prvog broja obeleženog kao ratni *Lamed*. Razdragan, Ivan pokazuje sliku sa svadbe. „Sin Dan živi u Americi, zet Filip, muž pored Tijane, Danove ćerke koji žive u Americi, Sasa je Elin muž, Jelena je Danova žena, Saša moj polubrat, Saša njegov sin, snaja Juliet Francuskinja, njihovo venčanje slavimo, Ela, naša ćerka, koju si juče upoznao, živi u Izraelu, Maja je Danova ćerka vojnikuša koja je na onoj slici, Danov sin Stefan. Dole prababa Ana i ja, pradeda. Prava multinacionalna porodica“, raspoloženo saopštava Ivan Ninić i nastavlja: „Moja mama Irma – Jelena Rosenzvajg, svi su je zvali Mancij,

godinama je živela u Beogradu, gde se upoznala sa mojim ocem, Miodragom Ninićem iz Smedereva, među prijateljima poznatim kao *Lepi Bata*. Tu sam se rodio. Taj brak nije dugo trajao. Međutim, u martu 1940. udala se za jednog divnog čoveka, Ota Zahenbauera, mog očuha.

TERAZIJE 1941. GODINE

Sa dedom sam se šetao *Terazijama* 27. marta 1941. Sećam se da je svet vikao „Bolje rat, nego pakt“! Tih dana je došla tetka Vali, udata za Engleza koji je radio u engleskoj ambasadi u Beogradu, kod nas, i molila baku i mamu da me puste da pođem s njom u Englesku. Engleska ambasada se pripremala za evakuaciju. „Ne može, rekla su. Na to je tetka odgovorila oštrijim tonom: „Da li razumete da će biti rata?“ Odgovor je bio: „Znamo“. Danas mi je jasno da uopšte nisu shvatale šta će se već sledećih dana desiti. Zbog toga sam rano počeo da se interesujem za međunarodna kretanja u politici. Celog života pažljivo slušam vesti na radiju da bih bio informisan i da znam šta se dešava oko mene, da ne budem zatečen jednog dana, kao oni.

Mamin mlađi brat, Viktor je bio rođen 1914. godine. Studirao je prvo u Beogradu, ali je morao da napusti grad zbog levičarske aktivnosti, pa je prešao u Zagreb. Tamo je nastavio sa svojim političkim radom pa ga je jugoslovenska policija, 30. marta 1941. uhapsila, pre nego što su ustaše preuzele vlast i zatvorile ga u logor *Kerestinec*, gde je streljan 9. jula

U TOKU RATA ŽIVAO SAM U NOVOM SADU – SA LAŽNIM IDENTITETOM. NIKAD NEĆU ZABORAVITI TU JANUARSKU ZIMU 1942. NOVOSADSKA RACIJA. BILO JE MINUS 20 CELZIJUSOVIH. IZ ŠKOLE SU NAS VRATILI KUĆI. MAMA JE ZAMOLILA JEDNU POZNANICU DA NJEN SIN DOĐE DO NAS DA SE IGRA SA MNOM. REKLA MI JE DA NIŠTA NE GOVORIM. DOŠLI SU VOJNICI, TRAŽILI DOKUMENTA OD MAME. OČUHOVO NEMAČKO PREZIME IM JE DELOVALO UVERLJIVO, ZAVIRILI SU U SOBU U KOJOJ SMO SE JA I MOJ DRUG IGRALI. NISU ME PITALI KAKO SE ZOVEM. U MOJOJ LEGITIMACIJI ZA BIKIKL, JEDINU KOJU SAM IMAO, PISALO JE DA SE ZOVEM IVAN NINIĆ

1941. godine, zajedno sa Božidarom Adžijom, Otokarom Keršovanim i još sedmoricom intelektualaca. Bio je najmlađi od njih, imao je 27 godina.

Viktor je bio nemimog duha. Moja omiljena zabava bilo je razgledanje Viktorove biblioteke koja je ostala sačuvana, Bio je bibliofil. Strasno je čitao, osnivao čitaonice... Tako sam verovatno stekao ljubav prema knjigama.

RACIJA

U toku rata živao sam u Novom Sadu. U stvari, živeli smo sa lažnim identitetom. Nikad neću zaboraviti tu januarsku zimu 1942. godine. Novosadska racija. Bila je minus 20 celzijusovih. Iz škole su nas vratili kući. Mama je zamolila jednu poznanicu da njen sin dođe do nas da se igra sa mnom. Rekla mi je da ništa ne govorim. Došli su vojnici, tražili dokumenta od mame. Očuhovo nemačko prezime im je delovalo uverljivo, zavirili su u sobu u kojoj smo se ja i moj drug igrali. Nisu me pitali kako se zovem. U mojoj legitimaciji za bicikl, jedinu koju sam imao, pisalo je da se zovem Ivan Ninić. Taman smo pomislili da je sve u redu, kada nam je neko od komšija javio da su Handlerovi naši bliski rođaci, odvedeni, Ruža i tri njena sina. Čitavog života, i danas, pitam se kako je to izgledalo kada su stajali na *Štrandu* i čekali u redu da ih ubiju. Žiga otac, advokat, nije bio tada sa njima. Kada je čuo za ubistva u *Šajkaškoj*, otišao je u Peštu da traži intervenciju vlasti, ali očigledno nije uspeo. Nikada ga nisam više video,

ni čuo o njegovoj sudbini. Žiga je, kao austrougarski oficir u *Prvom svetskom ratu*, bio u ruskom zarobljeništvu, i tamo stekao saznanja o jevrejstvu kao naciji, ne samo veri. Posle rata, u januaru 1921. godine, inicirao je, sa Bargjorom Brandajksom, pokretanje lista *Judisches Volksblatt / Jevrejski narodni list*, na nemačkom jeziku u Vojvodini, jer Jevreji Vojvodine u to vreme mahom nisu dobro znali srpski.

Još i ovo. Odmah posle rata, naš prijatelj Viner, pamtim to, rekao mi je, kada je trebalo da se upišem u školu: „Potpiši se ćirilicom da vidim da li si zaboravio srpski“. Tetka Vali je već od 1941. godine živela sa mužem u Londonu. Nisu imali dece. Sačuvao sam tetka Valin dokument koji joj je u Londonu izdala izbeglička jugoslovenska Vlada. Bila je sekretarica, a dokument je potpisao minister Miolan Grol.

NOVA REALNOST – RATNI BROJ

Završio sam fakultet. Zaposlio sam se u beogradskoj *Prosveti*. Bio sam urednik. Ana je već bila ugledna jugoslovenska i jevrejska književnica. Onda su došle devedesete. Raspala se Jugoslavija. Potražili su mog sina da ide negde na ratište. Odlučili smo zajedno da ode iz zemlje. Kada je on otišao, Ana i ja prodali smo naš stan u Beogradu i odselili se u Nataniju.

Po završetku *Drugog svetskog rata*, socijalistička Jugoslavija, sa čije je teritorije više od 70.000 Jevreja odvedeno i ubijeno u nacističkim logorima, podržala je osnivanje Izraela 1947. godine. Međutim, odnosi su prekinuti 1967. zbog „sprovođenja agresije prema arapskim zemljama“ i Beograd se približio Palestini, članici *Pokreta nesvrstanih zemalja*, čiji je Jugoslavija bila jedan od osnivača. Zvanično su odnosi obnovljeni 1991. godine, u osvit raspada Jugoslavije.

Srpski čitalac šta može da pročita u ratnom broju *Lameda*! Sve ono o čemu misli i što brine narod u Izraelu. Ipak je *Lamed* u ratu izraelsko glasilo.

SAŽETO, O ČEMU PIŠE LAMED

Sve su to opširni analitički tekstovi naravno uvek sa istim pitanjem kako je to moglo da se desi – 7. oktobra, upad u Izrael? Za ovaj broj pišu Ejmi Šumer, Denis Ros, Mirko Stefanović, Tijana Sorgić, Eliezer Papo, Vojislav Lalić, Aleksandar Nikolić, počasni

Proširivanje vidika

Glavni urednik i osnivač E-časopisa *Lamed*, Ivan Ninić rođen je u Beogradu 1932. godine. Adresa *Lameda* je grad Natanija, Izrael. *Lamed* kao hebrejsko slovo, prema *Vikipediji*, ima istu istorijsku pozadinu kao feničansko slovo *Lamed*, iz kojeg je isto nastalo grčko slovo *Lambda* i latinsko slovo *L*. U prenosnom smislu reči jeste učenje, proširivanje vidika, sagledavanje nečeg novog. Pred samo objavljivanje ovog teksta, stiže nova, ipak optimistička poruka od Ninića. U dodatku mejla prikačen je novi broj *Lameda* za decembar 2023. Prema svom opisanom zdravstvenom stanju, priprema ovog najnovijeg broja je pravi podvig za autora.

